

Werk

Titel: Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici Parisiensis De Sibylla

Untertitel: Libri tres

Autor: Petitus, Petrus

Verlag: Lankisch; Guntherus

Ort: Lipsiae; Lipsiae

Jahr: 1686

Kollektion: VD17-Mainstream

Gattung: Altertumskunde

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN737373385

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN737373385>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=737373385>

LOG Id: LOG_0020

LOG Titel: Caput X. - Caput XIV.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

vi violenti cruciatus causas effugeret ; cum id ipse, sui natalis, negligentia patris, ignarus, ex siderum scientia anteuertisse nequiuerit. A Joanne enim Bentiuolo arreptus, & ex praelata trochlea suspenso fune quinquies quassatus, ideo pœnas dederat, quod excessurum patria & dominatu, in eius anni prognostico prænunciasset. Ille & Gauricus inter Italiae astrologos maxime inclytus ; qui de Henrici secundi Gallorum regis obitu interrogatus, respondit: fore, vt ex vulnere in singulari certamine accepto occumberet ; quod & euenit, cum cuidam ex aulicis ludicra pugna inuito concurrere voluisset.

CAPVT X.

Aliorum vaticiniis celebrium virorum exemplis eadem opinio confirmata.

SED & alia id genus vatium præcisa feruntur non minus miranda ; vtpote quibus singulares hominum nondum natorum proprietates ac rerum euentus ita expresse enunciantur, ac si iis vatibus præsentibus fuissent. Quo in genere primus occurrit Malachias quidam archiepiscopus : de cuius vaticiniis quæ in libello, cui titulus est *Reductio analytica doctrine diui Thomæ*, typis Petri de Bresche, Parisiis scripta, reperi,

reperi, subiungere haud grauabor: *Beatus Malachius archiepiscopus Ardinensis, & monachus, natione Hibernus, spiritu indubie prophetico, summus ecclesie antisites, quotquot post eius obitum ecclesiam rexerunt, & forsan reaturi sunt, typicis quibusdam nominibus ex ordine secundum proprias singulorum notas praesignauit. Contemporaneus fuit D. Bernardo, qui vitam eius descripsit. Vixit anno Domini 1137. obiit anno 1148 die 2. Nouembr. Eorum qui iam praeterierunt P. Franciscus Alphonsus Giacconius ordinis praedicatorum, nominum typicorum rationes singulari sagacitate reddidit, ita ut nescias, quid magis in his mirearis; obscuritatem & vilitatem eius, vnde nomen ad significandum desumptum est; an vero potius vocis proprietatem ad indicandum illud, ad quod significandum impositum est. Quamuis enim quaedam, cum proprietate vocis indicent, quod denotatum a ceteris sui ordinis personali nota discernat, quaedam vero cum quadam impropriitate & corruptela vocis idem praestent; nihilominus ita apposite personales cuiusque proprietates designant, ut neque alteri conuenire, neque idem significantius denotari potuerit. Initium symbolicae prophetiae; *Ex castro Tyberis*; quod de Caestino II. exposuit Giacconius, propterea quod Tybernas fuit, & ante pontificatum dictus Guido ex Castro. Finis autem prophetiae: *Gloria oliuae*. Quod symbolum, ut alia aliquot sub finem praecedentia, nondum interpretem*

pretem nacta sunt. Nam Giacconius interpretationes suas vltra Vrbanum VII non perduxit; cuius symbolum in eiusdem Malachiæ catalogo hæc verba habet: *De rore cæli*; hac coniectura, quod hic Bossanensis archiepiscopus in Calabria fuit: quam regionem mannae, quæ nihil aliud quam ros cælestis certas in plantas decidens, nobilioris prouentu celebrem esse vel mulierculæ norunt. Non defuere tamen, qui quorundam ex sequentibus symbolis sensum, post Giacconium, coniectura satis verisimili, ex euentu assequerentur. Vt istud: *Montium custos*, de Alexandro VII, qui montes in familiæ insignibus habuit. Idemque alii conati in hoc: *Sidus oloris*; & ad Clementem IX traxerunt, qui Rospigliosus vocabatur, ex nominis literis per anagrammatismum eruentes, mutato P in D. Vnde epigramma:

Clementi dentur claues; clementia regnet;

Rospiliofus abhinc sidus oloris erit.

*Nomen id omen habet: nam P dum vertitur
in D*

Dempturus populo est, non positurus onus.

Infeliciter & adulatorie, atque etiam putide: dum elementi P in D mutati licentiam ad mysterium, vel certe augurium, demendi populo oneris non imponendi trahit. Alioqui nihil minus prophetæ conuenit, quam ista nominum literis occulta abscondendi ratio. Absit vt credamus, tot & talibus elementis nomina
vlla

vlla initio fuisse constructa, vt ex iis pristina sede motis, atque aliter ordinatis, noua confurgant nomina, rem longe diuersam significantia. Quod si aliquando contingit, vt sensus aliquis illi, cuius id nomen est, conueniens efficiatur, fortuito id omnino accidit, nec vlla prouidentia aut consilio ita euenire putandum est, sed temere & casu; vt quod olim in Chiorum lapicidinis saxo diffisso caput Panisci extiterit: vti ex Carneade refert M. Tullius lib. i. de diuinatione.

Quo magis hoc omnibus appareat, insignè anagrammatum vanitatis exemplum proferam, ab Ægidio Menagio, viro priscae & recentis literaturæ ornamentis florentissimo, & per vniuersam Europam variis ingenii ac rarioris eruditionis monumentis celeberrimo, relatum in vita Ærodii. Ibi Petri Loerii facit mentionem, in præfectura Andegauensi consiliarii, Ærodio æqualis: viri quidem eruditi, sed orientalium in primis linguarum admiratione & amore vsque adeo insanientis, vt nihil non vulgari-um nominum, quibus vrbes in Gallia, pagi, castella, aggeres, prædiola appellantur, ab Ebræa aut Chaldaica lingua deduceret: edito etiam *de coloniis Idumæis* libro, talibus ineptiis referto, id publice professus. Sed & idem nihil non apud Homerum anagrammatismi ope inueniebat: vt in hoc versu Odyss. A.

Σὸν δ' ἔπω ἕς ἔχει καλὸν γέρας, ἀλλὰ
ἔκκλητος.

In hoc igitur versu, quem Anticlea Vlyssis mater profert ad filium, iste Loerius resolutione literarum hæc verba inueniebat:

Πέτρος, Λωέριος, Ανδένκας, Γάλλος, Ηύλλη.

Petrus, Loerius, Andinus, Gallus, Huilla.

Est autem *Huille* nomen pagi, Loerii patria. Immo vero ex literis residuis α, χ, κ, annum quo nomen prædicto versu absconditum, ipsi reuelandum esset, nempe 1620, notatum per-
tendebat; ne quid scilicet in eo versu, quod ad se non pertineret, esse videretur. Ex his de hominis illius ingenio, & anagrammatum vanitate, quiuis iudicare potest.

Extant præterea Joachimi monachi vaticinia & imagines, quibus propria quædam Pontificum Romanorum prænunciantur, cum explanationibus Pauli Principis de la Scala, siue Scalligeri, Veronensium Marchionis, cuius de vate isto verba hæc sunt in primæ imaginis explanatione: *Iste autem Joachimus natione Calaber fuit, & monachus ordinis S. Benedicti, atque in Florensi cœnobio eiusdem professionis abbas. Multa scripsit, & in omnibus ferme libris suis consuevit miscere prognostica. Commentatus est in Apocalypsim, & Esaiam, Jeremiam &c. Et contra Petrum Lombardum theologum librum composuit, qui postea concilio Lateranensi reiectus est. Vixit tempore Urbani tertii, & anno Domini 1178 Veronæ eundem conuenit. Hæc princeps ille de la Scala: vir, quod commentarius ille indicat,*

in pontificum Romanorum historiis egregie
 versatus. In calce autem explanationum
 hanc apponit coronidem: *Hæc enim omnia ad
 annum Domini 1389 impleta sunt. Reuelata au-
 tem erant Joachimo, dum esset abbas in monaste-
 rio Florensi in Calabria, circa annum Domini 1176.*
 Tum verba Abbatis eius, quibus suas reuelatio-
 nes concludit, hæc affert: *Potens est Dominus
 mutare propositum suum, quia in manibus eius
 omnia astra sunt celi.* Quibus verbis haud ob-
 scure innuit, sibi has prædictiones expressas via
 peruulgata mathematicorum: nempe ex cæle-
 stium motuum computatione, secundum regu-
 las astrologiæ iudiciariæ; quam tamen ab Eccle-
 sia damnatam constat. Apparet autem, ad ni-
 hil aliud inductam astrorum mentionem, quam
 ut hoc peripetasmate altioris societatis & com-
 mercii occulta tegetet. Qua etiam arte vsus
 Nostradamus ad suas prædictiones in lucem
 protrudendas verisimile est. Illud non dissi-
 mulabo: me, cum primum in eas imagines
 ænigmaticas & prognosticas incidi, horrore
 percussus: adeo tetrae ibi effigies pontificum
 Romanorum; quorum vix vllus figuratur, cui
 non aliqua apposita bellua, vel belluæ porten-
 tum. Quo in genere portentosa in primis &
 terribilis, quæ ad vaticinium 15. ponitur. Mon-
 strum poetarum chimæra tetrius draconis cor-
 pore, capite humano & coronato, belluinis au-
 ribus, cauda serpentis, qua stellas detrahit, in
 mediis

mediis flammis, haud dubie infernis, insidens. Hac autem imagine & vaticinio apposito designari Vrbanum sextum interpres censet: quem proinde terribilem pontificem vocat.

His Joachimi vaticiniis accedunt alia Anselmi episcopi Marficani, scripta ab eo anno Christi 1278. quæ post obitum Bonifacii octavi in lucem data sunt. Neque hæc Princeps Veronensis indigna existimauit, quæ simili expositionum luce ad hominum intelligentiam excitaret. Magna & prædictionum Hieronymi Sauonarolæ Ferrariensis, ex ordine prædicatorum, viri doctrinæ haud vulgaris, & sanctitatis confessæ, admiratio fuit: quibus euentus prænotatos ad præscriptum respondisse, omnium experientia fidem faciente, testatur Joannes Franciscus Picus in patruī vita. Ac de his hæctenus.

Hæc autem paulo diligentius differere visum est, ad comprimendam eorum temerariam censuram, qui quæ in veterum monumentis Sibyllæ nomine prolata vident præscita, ejus genuina esse nolunt; ob hoc ipsum, quia sequentibus rerum euentis certius, quam fieri posse putant, comprobata videantur.

CAPVT XI.

*Quod non omnia, quæ Sibyllæ nomine feruntur, genuina eius sint:
 Et de ratione dignoscendi genuina ab adulterinis.*

NEc tamen is sum, qui in omnibus, quæ Sibyllæ nomine iactantur, obstringam fidem meam. Verisimile est enim, multa ab otiosis hominibus atque nebulonibus, iam inde a præcis seculis, nomine eius conficta ac veris inserta fuisse. Idque ostendit cura Romanorum principum discernendi vera a falsis, de qua passim in historiarum monumentis fit mentio. Cornelius quidem Tacitus annal. lib. 6. *Simul commonefecit (Tiberius:) quia multa vana sub nomine celebri vulgabantur, sanxisse Augustum, quem intra diem ad prætorem urbium deferrentur, neque habere priuatim liceret. Quod a maioribus quoque decretum erat, post exustum ciuili bello capitolium, quæsitis Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam, & Italicas colonias, carminibus Sibyllæ; vna seu plures fuere; datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuissent, vera discernere.*

Quæ tamen cura non obstitit, quin de eorum vaticiniorum plerisque ambigeretur. Ut de isto, quod Tiberii principatu vulgatum fuisse inter

inter prodigia, quibus prænunciata est mors Germanici, refert Dio lib. 57. *Neque parum mouit animos hominum oraculum quoddam pro Sibyllino habitum, nihil quidem ad isthæc, sed ad nostra tempora pertinens, in hanc sententiam:*

Τεῖς ἢ τετρακοσίων ἑξαπεπλομένων ἐνιαυτῶν,
Ρωμαίης ἔμφυλος ὄλεϊ γένεσις.

Ast ter tercentum reuolutis protinus annis

Roma intestina perdetur seditione.

Hoc carmen Tiberius ut falsum cauillatus, omnes libros fatales inspexit, aliosque probauit, alios reiecit. Neque ideo non istius memoria durauit, animosque percellit tempore Neronis, cum urbem incensam populus videret. Cum Nero, ut est apud eundem Dionem, populi consolandi causa, nusquam hos versus inter Sibyllina reperi-
tos diceret. Sed homines aliud canere cœperunt:

Ἐχάτης Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει.

Vltimus Aeneadum matris interfector imperabit.

Siue id vere oraculo proditum, siue multitudo sponte non sine afflatu numinis protulit, siue ex statu rerum, qui tum erat, coniectura ducta.

Sed & sub mortem Cæsaris dictatoris rumorem fuisse a Quindecimuiris profectum, siue verum siue fictum, de Sibyllæ vaticinio, idem Dio testatur: quo prædictum esset, *Parthos, nisi a rege, non posse vinci.* Quâ de re etiam Suetonius, ubi de L. Cottæ sententia: *Quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos, nisi a rege, non posse vinci.* Ex multis quoque Ciceronis locis liquet,

in epistolis ad Lentulum, vbi de negotio Ptolemæi in regnum reducendi ex Sibyllæ libris loquitur, quod in iis de rege esset prædictum. Item in libris de diuinatione: *Sibyllæ* (inquit) *versus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur; quorum interpretres nuper falsa quadam hominum fama dicturus in senatu putabatur: eum quem re vera regem habebamus, appellandum quoque esse regem, si salui esse velimus.* Et mox: *Cum antistitibus agamus; ut quiduis potius ex illis libris, quam regem proferant: quem Romæ posthæc nec dii nec homines esse patientur.* Ex quibus verbis apparet, quantum Cicero & alii procures & cordati viri illius temporis, non quidem de Sibyllæ oraculis, sed de eorum fide, qui illa proferrent, dubitarent. Nec immerito: cum solis sacerdotibus, hoc est, Quindecimuiris, liceret adire libros Sibyllæ, & ex iis, quæ viderentur, ad populum proferre.

Quantum porro impostores & agyrta Sibyllæ nomine abuterentur, ex Luciani pseudomante, & libro de morte Peregrini intelligi potest: quibus locis Alexandri illius pseudoprophetae vaticinium refert pro Sibyllino, ab ipso prolatum, quod scilicet aut ipse de se composuerat, aut a suis amicis & hypophetis acceptum, Sibyllæ nomine idiotis proponebat. Quibus similia post mortem Peregrini cynisum professi ejusdem sectæ & factionis homines Sibyllæ Bacidis nomine vulgabant. Caterum omnia

in

in hoc genere fuisse conficta & supposita incredibile est. Neque tot seculis Sibyllinorum auctoritas & fama apud gentes durare potuisset, si omnia eo nomine prodita fuissent ficta. Libet enim hic vti ratione eadem, qua vtitur Cicero in lib. 2. de natura deorum; vbi de deorum opinione apud homines: *Quod nisi cogniturz comprehensumque animis haberemus, non tam stabilis opinio permaneret, nec confirmaretur diuturnitate temporis, nec vna cum seculis etatibusque hominum inueterare potuisset. Etenim videmus ceteras opiniones fictas atque vanas diuturnitate extabuisse. Quis enim Hippocentaurum fuisse, aut Chimæram putat? quæue anus tam excors inueniri potest, quæ illa, quæ quondam credebantur, apud inferos portenta extimescat? opinionum enim commenta delet dies, naturæ iudicia confirmat.*

Quæ autem horum vera, quæ ficta censei debeant, certo diiudicare haud promptum, immo perdifficile arbitror: sunt tamen quædam, ad quæ aliquis respiciens, id saltem assequatur, vt non multum aberret a scopo. Primum enim in iis, quæ Sibyllæ nomine feruntur, quid Sibyllæ conueniat, quid non, videndum est. Hoc autem cum ex iis, quæ de ingenio, moribus eius atque institutis, aut natura eius afflatus exposuimus, perspici poterit: tum eorum, quæ eius esse propria nemo ambigit, oraculorum comparatione cum aliis, quæ in controuer-

siam incidunt. Præterea non parum interest, quales sint, qui aliquid pro Sibyllino proferunt & venditant, quorsum, quo tempore, & ita de aliis adiunctis, quæ non parum ad fidem faciendam aut detrahendam faciunt. Quæ enim graues & antiqui scriptores Sibyllæ nomine proferunt, genuina eius esse probabiliter credi possunt: ve quæ supra a Plutarcho laudata proposui. Quæ autem pseudopropheta Alexander apud Lucianum, aut stulta cynicorum quorundam ambitio de Peregrini obitu, nemo non merito ab illis nebulonibus ficta iudicet.

Ad hunc modum pleraque eorum, quæ in libris Christianorum occurrunt, Sibyllæ adscripta, mihi admodum suspecta sunt; quæ præsertim dilucidius de Domini aduentu & rebus tradunt, quam in Sibyllam ethnicam vatem competat. Facileque assentior doctrinæ principibus viris, qui octo illos Sibyllinorum oraculorum libros piæ Christianorum seplastiæ & fraudis magna ex parte inuentum censent. De qua re, quæ maxime inter doctos in controuersia & disputatione est versata, post suo loco dicemus.

Nec defuerunt, qui, quæcunque nomine Sibyllæ ferantur versibus expressa, ipsius poeticæ compositionis & numerosæ orationis argumento, falso illi adscripta contenderent: quod talis oratio furenti non conueniat. Ita quidem M. Tullius in secundo de diuinatione libro his

verbis

verbis : *Non esse autem illud carmen furentis ,
 cum ipsum poema declarat ; est enim magis ar-
 tis & diligentia , quam incitationis & motus ;
 tum vero ea quæ ἀνεγσιχὶς dicitur , cum dein-
 ceptis ex primis versus literis aliquid connectitur .*
 Et paucis interiectis : *At quod* (ita enim scribo ,
 pro *Atque* , quod perperam est in vulgatis edi-
 tionibus) *in Sibyllinis ex primo versu cuiusque
 sententia , primis literis illius sententia carmen
 omne pratexitur . Hoc scriptoris est , non furentis :
 adhibentis diligentiam , non insani .* Ibi duo
 proponit M. Tullius , quibus conuincatur , præ-
 dictio aliqua non esse Sibyllæ : si nimirum poe-
 tico stilo scripta sit , & ἀνεγσιχίδα habeat :
 quod vtrumque magis attentis animi sit quam
 furentis . Ita & Varroni esse visum refert Dio-
 nysius Halicarnassensis lib. 4. antiquitat. Ro-
 manar. non posse videri Sibyllæ esse , quæ talis
 diligentia notam præferant , immo hac nota
 supposititia a Sibyllinis discerni . ἐν οἷς εὐρί-
 σκονταί τινες ἐμπεποιημένοι τοῖς Σιβυλλαίοις
 (χρησμοὶ) ἐλέγχονταί ἢ ταῖς καλεσμένοις ἀνεγ-
 σιχίσι λέγω ἢ ἂ Τερέντιος Ουάρρων ἰσόρηκεν
 ἐν τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ . id est , *In quibus
 inueniuntur quædam supposititia , quæ deprehenduntur
 acrostichidum , quas vocant , discrimine .*
*Sequor autem hic Ter. Varronis auctoritatem ,
 qui ista prodidit in commentariis theologicis .* Insi-
 gnis locus hic Halicarnassensis historici , de acro-
 stichide in versibus Sibyllæ falso adscriptis ; &

notatu in primis dignus, propter singularem ecclesiae doctorem Augustinum, qui in lib. 18. de ciuitate Dei cap. 23 hoc tanquam magnum argumentum profert, quod Sibylla Erythraea de Christo praedixerit; quia in quibusdam eius nomine prolatis versibus, de iudicio ultimo & signis, quae ipsum praecedent, haec notatur acrostichis:

Ἰησὺς Χριστὸς Θεὸς υἱὸς σωτῆρ.

JESUS CHRISTUS, Dei filius, Saluator.

Qui si memoratum Dionysii locum legisset, aut Varrois ab illo laudati meminisset, non tanti huiusmodi versus fecisset; neque in eorum numero, qui est viginti septem, mathesim suam ostendere voluisset. *Et sunt versus viginti & septem, qui numerus quadratum ternarium solidum reddit. Tria enim ter ducta sunt nouem. Et ipsa nouem si ter ducantur, vt ex lato in altum figura confurgat, ad viginti septem perueniunt.* Vbi (obiter vt dicam) figuram ex lato in altum confurgere intelligit: cum qui numerus erat planus, multiplicatione per primum numerum fit solidus: nam ibi altum idem est quod profundum. Neque ex primis quinque vocabulorum graecorum, quae acrostichide inueniuntur, ἰχθῦς nomen, quod *piscem* significat, & mystice *Christum*, effici ad rem pertinere putasset. Sed fortasse non satis valida haec ratio eradendi e Sibyllinorum albo carminis, quod in eo acrostichis deprehendatur: aut numeris

meris adstrictæ orationis vsus omnis detrahendi vaticiniis aut Sibyllæ aut aliorum vatum, quod talis compositio ex afflatu loquentibus parum conueniat. Qua de re, vt minus plana, aliquid, veritatis declarandæ causa, subiiciendum videtur.

CAPVT XII.

An metrum aut acrostichis aliena a stilo oraculorum: & de poetica Sibyllæ.

EX loco supra allato Ciceronis patet, videri ipsi alienum ab prædictione, quæ diuino afflatu contingit, colorem omnem poeseos & modulum versificationis. Ratio eius: quia nemo furore correptus carmen condere potest, quod hæc opera artem postulet, quæ in furentem non cadit. *Non esse autem illud carmen (Sibyllæ) furentis, cum ipsum poema declarat: est enim magis artis & diligentia, quam incitationis & motus &c.* Si vera est hæc ratio, non modo a propheta, sed & alienum a poeta erit carmen & quoduis versificationis genus: si quidem & poetam furore oportere corripì, vt bene officio fungatur, communis omnium prope eruditorum sententia est. Vt enim ait Seneca in libro de tranquillitate: *frustra poeticas fores mentis compos pepulit.* Quod a Platone acceptum; qui id in dialogo, cui titulus

Phædrus, docet. Quid quod Cicero ipse epistolis ad Q. Fratrem, excusans quod versus non scribat, quos ut faceret Quintus hortabatur, *sibi deesse ἐνθουσιασμόν*, hoc est, furorem diuinum, causatur? Si sese non posse versus facere illo tempore fatetur, quod furore caret; igitur hunc poetis ad versus faciendos necessarium esse existimat. Non ergo furor versificationi obstat; sed vim, qua perficiatur, excitat potius. Plura autem de his in nostra dissertatione de furore poetico.

Præterea aut omnino aliquam fuisse vatem, quæ Sibylla diceretur, & diuino afflatu prædiceret, credidit Cicero; aut nullam fuisse, & fictum quicquid de illa dicitur. Si prius verum est, quomodo postea hanc versibus cecinisse oracula sua negetur, quam Plato, Aristoteles, omnes denique, qui huius mentionem fecerunt, *χρησιμωδόν* vocent? Si non putauit vera, quæ Sibyllæ tribuuntur, neque ipsam extitisse vnquam, aut vaticinatam; certe non ea causa carmen illi derogandum est, quia tale opus humani ingenii non est furentis, sed quia nulla omnino extitit Sibylla, & omnes, qui illam fuisse perhibent, mentiuntur. Non tamen puto aliquem esse tam impudentem, nedum M. Tullium, singularis ut facundiæ sic prudentiæ auctorem, atque etiam, ut ex multis eius dictis intelligo, sapientem, ut, quam omnes fuisse agnoscant, & tanto consensu asserant, vatem negare aude-

audeat. Fuisse igitur aliquando Sibyllam, & versibus vaticinatam, credendum est, quam omnes, vt dixi, *χρησιμωδόν*, hoc est, poetriam vatem, & versibus responsa edentem fateantur.

Quod autem idem Cicero eam diligentiam, qua nomina in carminis modum alligentur, vt poetica fiat compositio, in mente motam & furore percitam cadere negat; si inorbosum furorem intelligit, qualis melancholia laborantium aut phreneticorum, & si solum in Sibylla furorem cogitat, neque aliam fuisse causam illi carminis fundendi existimauit, neque ipse equidem putem tali furore impulsus esse aptum versibus faciendis; verum non dicimus ex solo furoris impetu Sibyllam cecinisse, sed dæmonis, cui seruebat, afflatu, vel dei, si deum illi affuisse credendum est. Quid autem incredibile est, hominem quauis mentis alienatione extra se positum versus fundere, alieno intellectu, dæmonis scilicet suggerentis illi verba & voces modulatas? Equidem non video, quid in eo euentu insit quod negotium facere possit: satisque mirari non possum, tam futili argumento quenquam ausum fuisse impugnare Sibyllæ poeticam aut acrostichidem; par enim ratio est. Neque enim dici potest, non potuisse dæmonem, quos versus Sibyllæ dictaret, eum in modum disponere, vt ex literis primis versusum compositis aliqua sententia efficeretur.

Age

Age & Justinum Martyrem audiamus, qui eodem modo de Sibyllæ poesi philosophatur in parænetico ad Græcos: αὐτὴ γὰρ ἔχ' ὡσαύτως οἱ ποιῆσαι, καὶ μετὰ τὸ γράψαι τὰ ποιήματα, εἶχεν ἐξουσίαν, διορθῶσαι καὶ ὀρθοῦν, μάλιστα δὲ τὴν τῶν μέτρων ἀκρίβειαν· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ τῆς ὀρθότητος καιρῷ, τὰ τῆς περὶ φητείας ἐπλήρησ' παυσανμένης ἢ τῆς ὀρθότητος, ἐπέπαυτο τῶν εἰρημένων μνήμη. τὸ δ' ἐν αἴλιον τὸ μὴ πάντα τὰ μέτρα τῶν ἐπῶν τῆς Σιβύλλης σώζεσθαι; id est, *Huic enim (Sibyllæ) baud quaquam sicuti poetis, & postquam poemata effuderunt, facultas fuit emendandi atque poliendi carmina ad accuratam compositionis normam; sed in ipso afflatus tempore munus vatis implebat. Cum autem inspiratio cessasset, simul cum ipsa dictorum memoria peribat. Quæ causa est, cur non omnes versuum numeri & leges in Sibyllæ carmine seruentur.* Ex his Justinus verba duo aperte colligi possunt: vnum quidem, eodem numinis afflatus Sibyllam & prædixisse futura, & metro expressisse, non tamen accurato, quod quæ furens dixisset furore transacto reuocare ad emendandum non posset, vt poetis mos est. Ita carmen, vt furoris impetu effusum fuisset, manere imperfectum necesse erat. Suffragatur Justino Hesychius Illustrius: εἰ ἢ οἱ σίχοι αὐτῆς ἀτελεῖς εὐελοκοῦσαι καὶ ἀμετροί, ὅτι αὐτῆς ἡ αἰτία, ἀλλὰ τῶν ταχυγράφων, ἀσυμφρασίων τῆ ῥύμη τὸ λόγος. ἀμα γὰρ τῆ ὀρθότητος

πνοία ἐπέπαυτο ἢ τῶν λεγομένων μνήμη. id est,
Quod si eius versus aliquot imperfecti & metricis
legibus parum congruentes inueniantur, non eius
id culpa, sed notariorum accidit, qui impetum
verborum assequi non potuerunt. Quod simul
inspiratus desisset, dictorum intercideret memoria
& vanesceret.

Hæc illi auctores : qui in eo conueniunt
quidem, quod ambo Sibyllam non proprio in-
genio, sed numinis aut genii instinctu, versi-
bus, quæ futura essent, cecinisse fatentur; dis-
cordant vero, quod Justinus de Sibylla, vt de
erudita muliere loquatur, dum hanc, quos per
furorem alienata mente versus fudisset, potuif-
se ad se reuersam, si memoria eorum duraret,
emendare dicit : & quia dictorum memoria
cum furore caderet, mansisse eos versus multis
locis inemendatos, rudes, incultos; Hesychi-
us autem videtur opinari, nihil hanc extra fu-
roris impetum & numinis afflatum potuisse,
quippe arte omni versificatoria carentem:
quam si habuisset, profecto quos vaticinantis
ab ore notarii excerpissent, emendare ipsa atque
ad meliorem compositionis modum redigere
potuisset. Nec leuis ex hoc Hesychii loco
contra Justinum difficultas exoritur. Vel enim
aderant Sibyllæ vaticinanti, qui quæ diceret
notis exciperent; vel prorsus nulli : si illud
verum est, non video, cur non potuerit furore
transacto, quos furens versus pronunciaffet,

emen-

emendare, etiam si horum non posset recordari, cum possent ex notariorum libris restitui integri atque repræsentari; si autem nulli aderant qui exciperent, ipsa autem quæ dixisset furens post furorem sibi in memoriam reuocare nullo modo posset, qui potuerint versus illi fatidici ad posteros manare?

Hæc dubitatio cum solui non possit, tenenda omnino est Plutarchi sententia; qui in libro toties citato de Pythiæ oraculis Sibyllam fuisse eruditam censet, utpote a Musis in Helicone educatam. ὁμοία ἢ πρὸς τῶν Σιβυλλείων. ἐπειδὴ γὰρ ἔσημεν κτ' τὴν πέτραν γενόμενοι τὴν κτ' τὸ βυλευτήριον, ἐφ' ἧς λέγεσθαι καθίζουσι πρῶτον τὴν Σιβυλλαν, ἐκ τῆς ἑλικωνοῦς ὄρεος νομένην, ὑπὸ τῶν Μουσῶν τραφεῖσαν. id est, *Similia item de Sibyllinis (supple oraculis:) nam cum nostrum quisque ad petram curiæ vicinam accessisset, atque consedisset, eam, cui primum insedisse fertur Sibylla, postquam eo venit a Musis educata &c.* Quod enim hanc a Musis educatam dicit, & ingenio aptam, & studio ad versus scribendos promptam fuisse putandum est. Si quidem absurdum est, aliquem educari a Musis, cuius non ingenium a natura probe sit comparatum ad eas artes tractandas, quarum Musæ præfides dicuntur. Nam neque aliter intelligimus aliquem aspici a Musis nascentem, aut videre Musas interdum aut in somnis sibi apparentes, quam talem commode a natura

natura ad poeticam esse factum. Hoc etiam modo Horatii illa intelligo :

Quem tu Melpomene semel

Nascentem placido lumine videris &c.

tum quod narrat Hesiodus initio *Θεογονίας*, sibi aliquando apparuisse Musas in Helicone oves pascenti: & quod Persius in prologo negat, se sibi videri esse poetam, quod in bicipiti vquam somniasse Parnasso non meminisset. Quæ per figuram dicta intelligendum est, ad significandam animi indolem poeticam, aut alienam a Musis.

His consentaneum est, non ore tantum, & inconsulto impetu, & per furorem eos versus fatidicos expressos Sibyllæ, vt Justino martyri, & Hesychio, aliisque multis visum est; sed ipsam scripsisse manu propria oracula sua, eo stilo, qui iis conueniret, hoc est, poetico, cum poeticæ artis perita esset. Nec tamen scripsisse sine genii instinctu, sed hunc socium scribundis oraculis habuisse. Neque enim putandum, eiusmodi furore correptam futura enunciasse, qui mentem illi omnem sic excuteret, aut artis vsum interciperet, vt eo furore transacto non posset reminisci eorum, quæ furens prædixisset: sed quo animus dumtaxat illuminaretur. Quo pacto sanctos Hebræorum prophetas ad vaticinandum impulsos credimus, sensibus integris, memoria incolumi, iudicio constanti. Quod de Sosipatra demonum alumna muliere

muliere tradit Eunapius: quam nobis *σωφρέ-
νωσ ἐνθροισίαν* depingit. Quod autem Sibyl-
la & poetices perita, & manu propria, quæ vel-
let, scribere posset, testatur Pausanias in Phoci-
cis de Herophile, ipsamet Sibylla, de qua loqui-
mur; dum hanc hymnos in Apollinem scri-
psisse refert. *Δήλιος ἦ καὶ ὕμνων μέμνηται τῆς
γυναικὸς ἐς Ἀπόλλωνα.*

Neque obstat, quod quidam versus in Sibyl-
læ oraculis non satis ad exactam metrices le-
gem exacti occurrunt: cum & apud Homerum
tales reperiantur, partim *ἀκέφαλοι* dicti, cum
quid deest initio, ut in hoc:

Ἐορέης καὶ ζέφυρος &c.

partim *μείζουσι*, cum in fine: quasi excaudatos
aut cauda mutilos dicas; partim redundantes
initio aut in fine; vel etiam *κολοβος* mutilos,
si in medio deficiat: ut alia compositionis me-
tricæ vitia omittam, quæ critici in poetarum
principe obseruant: Ut in primo versu Iliados,
qui scandi non potest:

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

quæ tamen Homerus ad mensuram reuocare
neglexit, cum posset. Nempe viro illi diuino
& maximarum virtutum sibi conscio indignum
maiestate sua visum, ad hæc minuta & plane
grammatica descendere, aut suspicionem prabe-
re, tanquam in leuibus reprehendi metuisset.
Ita Plutarchus de illius versus *ἀμετρία* iudicat
in libro de ratione, qua quispiam se in virtutis
studio

studio profecisse deprehendat: Ομηρος ἢ τὸν
 πρῶτον ὃ διηέχθη τῶν εἰχῶν ἀμετρον ἐξενέγ-
 κων· τοσῶτον ᾤειν αὐτῷ Φρονήματ' εἰς τὰ
 λοιπὰ διὰ τὴν δύναμιν. id est, *At vero Homerus
 non dubitavit primum suorum versuum sinere in
 lucem prodire immodulatum: tanta illi ad reli-
 qua poematis virtutis fiducia superfuit.* Si vir-
 tutis abundantia & fiducia obstitit Homero,
 quo minus ubique mensuræ in versibus funden-
 dis haberet rationem: quanto magis decuit Si-
 byllam, quam apte semper versus caderet, secu-
 ram esse in oraculis.

CAPVT XIII.

*Quod Sibylla haud notariorum siue
 librariorum opera, sed propria manu
 carmina sua scripserit; ac scripto
 potius quam voce, quæ nosset
 de futuris, exprimeret.*

Quod ergo non vsquequaque elaborati sunt
 ac perfecti Sibyllæ versus, non hæc causa
 est, quam memorati auctores opinantur, eorum
 quæ in afflatu expressisset obliuio, sed incuria &
 contemptus emendationis: neque verum est,
 cecinisse hanc tantum, non scripsisse. Reuera
 enim oracula sua composuit, ac literis ipsa con-
 signauit, variis, apud quas versabatur, gentibus

atque ciuitatibus custodienda, cum & poetria esset & vates. Quo etiam discrimine distinguitur a Pythia Apollinis Delphici sacerdote. Huic namque, cum indocta esset, vt supra obseruabamus, omnino opus erat notariis, qui furentis verba exciperent: vtpote cuius poesis tota ab afflatu penderet, quo transacto, neque reuocare in memoriam versus, neque componere aut emendare potuisset. Ita ad nihilum eius vaticinatio rediisset. Aut igitur vaticinium ab iis ipsis, qui hanc consulebant, per notarios excipiebatur, aut ipsi postea audita memoria repetentes chartæ mandabant, vt domum referrent. Ita quidem de quodam oraculo Atheniensibus reddito tempore belli Persici exponit Herodotus lib. 7. *Ταῦτά σφι (ἠπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ ἐδόκεε εἶναι) συγγραψάμενοι, ἀπαλλάσσοντες εἰς τὰς Ἀθήνας.* id est, *Hæc cum mitiora viderentur responsa, postquam scriptis mandarunt, Athenas sunt profecti.* De iis loquitur, quos Athenienses miserant Delphos sciscitatum de vitanda clade, quæ a Persis imminebat. Hinc quorumdam suspicio, non prolatos a Pythia eos versus, sed a peritis factos, qui responsa sine arte edita, postea numeris additis ad versuum formam redigebant. Plutarchus de Pythiæ oraculis: *πολλῶν δὲ ἦν ἀκέραι, οἳ ποιητικοὶ ἴνες ἄνδρες ἐκδεχόμενοι τὰς Φωνάς, καὶ ἀπολαμβάνοντες, εἰ καὶ θητοὶ ὡς τὸ χρησθηεῖον, ἔπη, καὶ μέτρα,*

καὶ ῥυθμὸς, οἷον ἠχεῖα (ita enim scribendum pro ἀχεῖα) τοῖς χρησμοῖς ἐκ τῆς ἀργυροχόουτος ἀεπιλέκοντες. id est, *Sed & multos audire erat, qui dicerent, nonnullos artis poetica peritos viros etiamnum sedere apud oraculum, qui voces exciperent, iisque stylum heroicum, metra & rhythmos, ceu vasa sonorem edentia, oraculis in ipso temporis articulo circumponerent.* Quam tamen suspicionem vanam fuisse docet Plutarchus, communi eruditorum consensu; quo constat, fuisse tempus, cum Pythia versibus responsa ederet: unde occasio Plutarcho disputandi in eo libro, quod eius tempore, immo multo ante, desisset Pythia modulatas edere voces.

Secus dicendum de Sibylla; quam versibus semper vaticinatam constat. Verum hæc cum poetices perita esset, aliorum ministerio ad suas prædictiones literis mandandas non utebatur, sed ipsa in otio & secessu, cum se numine affari sentiret, eius impulsu ad oracula scribenda se componebat. Immo non erat mos eius voce oracula reddere, sed scripto potius: quemadmodum ex Virgilio colligi potest, cum Æneam Heleni monitu inducit rogantem Sibyllam, ut sibi fata sua viva voce expromeret, non autem, ut solebat, in foliis scriberet.

*Tantum foliis ne carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis:
Ipsa canas, oro.*

Quorsum autem spectet, quod in tertio Æneidos habet, de eiusdem consuetudine scribendi responsa in foliis arborum, quæ in ordinem disposita integram oraculi sententiam sciscitantibus exhiberent legendam, sed quam nemo tamen ex iis assequi posset, priusquam scriptura legeretur, Sibylla excedens simul ianuam aperuisset, ventus irrumpens foliorum illam compositionem de improviso turbaret: quid, inquam, sibi tali figmento velit, non est facile explicare; nisi forte hac sermonis ambage oraculorum perplexitatem insinuare voluit. Quemadmodum in vanitatem somniorum eadem imagine in sexto eiusdem operis lufit, vlmum describens, medio orci in limine, opacam, ingentem, cuius sub foliis omnibus hærent somnia:

In medio ramos annosaque brachia pandit

*Vlmus opaca, ingens: quam sedem somnia
vulgo*

*Vana tenere ferunt, foliisque sub omnibus
hærent.*

An igitur & illic Maro, vt Epicureus, (qui fuisse creditur) responsa in foliis solitam scribere Sibyllam fingit, vt non minus vana illa esse, atque insomnia, ostenderet? quippe quibus eadem atque illis sedes, caduca arboris folia. Tamen enim & hoc loco sexti Æneidos, & in tertio, tum in quarta ecloga, egregie Sibyllini carminis diuinitatem commendat; sci-

mus

mus tamen hunc poetarum esse morem, ut in suis poematis nullius se doctrinae finibus contineri patiantur, sed libere, quo eos rapit ingenii tempestas, ferantur: modo in Academiam, aliquando in Lyceum, nonnunquam in Porticum, interdum in Epicuri hortos, omnium placita sectarum in suis operibus notari ambiciosius affectantes. Ut in presenti loco Epicuri opinionem, diuinationem omnem explodentis: verum oblique & figurate: non ut eam doctrinam probaret, sed ne silentio praeferret.

Nec me interea fallit, proditum a Varrone, Sibyllam folitam uti foliis palmarum: ita enim testatur Seruius Maronis interpres. Symmachus autem in epistola quadam libri quarti ad Protadium, hanc oracula sua in linteis scripisse refert. *Et Martiorum quidem vatum (inquit) diuinitio caducis corticibus inculcata est. Monitus Cumanos (siue Sibyllae Cumae) lintea texta sumpserunt.* Vbi *lintea texta* intelligit linteos libros: quales olim sub Imperatoribus asseruatos in Vlpia bibliotheca ex Vopisco discimus in vita Aureliani; quem ait iussisse, ut sua Quotidiana, quas scilicet Graeci ephemeridas vocant, in libris linteis scriberentur. Ita quibus in foliis vaticinia consignaret Sibylla non satis exploratum habemus, palmae, an papyri, an aliarum arborum; neque omnino qua in materia. Haec tamen de

scriptione & libris Sibyllæ silentio premenda non putavi.

Cæterum notis etiam Sibyllam significasse futura, idem Seruius ad tertium Æneidos tradit; & ita hæc Maronis verba exponit:

foliisque notas & nomina mandat.

Tribus (inquit) modis futura prædicit: aut voce, aut scriptura, aut signis: id est, quibusdam notis, ut in obelisco Romæ videmus; vel, ut alii dicunt, notis literarum, ut per unam literam significet aliquid. Ex his tribus prædicendi modis duos priores, vocem scilicet & scripturam, omnes agnoscunt; scripturam in primis, quam illi magis familiarem fuisse ostendi; de tertio modo ambigi potest. Quas notas intelligat, satis declarat, cum eius generis censet, cuius quæ Romæ in obelisco visebantur. Has enim fuisse hieroglyphicas, hoc est, animalium aliarumque rerum effigies & sculpturas, ex Plinio constat: qui lib. 36, cap. 8. has Ægyptiorum literas, hisque obeliscos conscriptos fuisse, testatur. Primus omnium id instituit Mitres, qui in Solis urbe regnabat, somnio iussus: & hoc ipsum inscriptum in eo. Etenim sculptura illa effigiesque, quas videmus, Ægyptia sunt litera. Et cap. 9. de obeliscis duobus, qui Romam ex Ægypto translati, tradens: Is autem obeliscus, quem diuus Augustus in circo magno statuit, excisus est a rege Semneserteo, quo regnante Pythagoras in Ægypto fuit; centum viginti quin-
que

que pedum, & dodrantis, præter basim eiusdem lapidis: is vero qui est in campo Martio, nouem pedibus minor, a Sesostride. Inscripti ambo rerum nature interpretationem Ægyptiorum opera philosophiæ continent. Et hoc, inquam, dubium est, fuerintne eæ notæ hieroglyphicæ Sibyllæ in usu; cum eiusmodi scribendi usum Ægyptiorum proprium fuisse constet, non autem Græcorum. Græcam vero genere fuisse Sibyllam, & græcè scripsisse, supra abunde ostendimus. Non est autem verisimile, Græcam vatem Ægyptiis notis & hieroglyphicis usam fuisse. Quorsum enim? ad velandas prædictiones? quasi dictionis perplexitas communis omnibus prophetis non sufficeret. Mihi quidem verisimile non fit. Nec magis probabile de altero notarum genere: cum scilicet aliquid per vnam literam significatur. Is modus scribendi enim inuentus est potissimum ad quam celerrime excipiendas loquentium voces, ideoque in usu *ταχυγράφων*, hoc est, notariorum. Sed & ad rerum scriptarum occultationem: cuius plures modos videre licet apud Cardanum lib. 12. cap. 61. de varietate naturæ. Si quidem nullum extat exemplum vatis, qui talibus notis futura expresserit. Ut omittam, non potuisse iis uti Sibyllam; si verum est, harum inuentorem fuisse Tyronem Ciceronis libertum, aut, ut alii dicunt, Mæcenatem. Sed de poesi & stylo Sibyllæ hætenus: nunc de Sibyllæ libris,

CA-

370
CAPVT XIV.

*De antiquis & genuinis Sibyllæ libris.
Quid sint Operta Apollinis.*

Horum duplex genus distingui potest : antiquorum, & recentiorum. Antiquos voco, quos veteres Græci & Romani habuerunt; recentiores, quos posterior ætas inuexit. Prioris generis centum Seruius Grammaticus agnoscere videtur, eumque numerum indicari his Maronis verbis in antri Sibyllæ descriptione:

*Excisum Euboicæ latus ingens rupis in antrum,
Quo lati ducunt aditus centum, ostia centum:
Vnde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ.*

Ita igitur Seruius ad tertium Æneidos : *Sane sciendum, omnia responsa Sibyllæ plus minusue centum non contineri sermonibus. Vnde Virgilius ait : quo lati ducunt aditus centum &c. Item in sextum Æneidos ad citatos versus ; Ostia centum. Finitus numerus pro infinito : licet & possit rationabiliter dictum esse. Responsa enim Sibyllæ in hoc loco plus minus centum sermonum sunt.* Obiter dicam : restituenda sententiæ negatio non, vt in priore loco, sic : *Responsa enim Sibyllæ non plus minus centum sermonum ;* aut certe delenda e priore loco. Si cum negatione malumus legere, sensus erit : centum omnino fuisse Sibyllæ responsa ; non plura aut pauciora. Subdit Seruius : *Inueniuntur*

untur tamen Apollinis *elogia* (scribe *logia*, id est, oracula) & *viginti* & *quinque* & *trium sermonum*: unde & *melius est finitum pro infinito accipi*. Ita parum certus ille videtur de Sibyllæ librorum numero: si tamen *sermonum* & *responsorum* nomine libri intelligi debent.

Cæterum Lactantius lib. i. cap. 6. cum plures Sibyllas agnosceret, singulis suum librum attribuit: *Et sunt singularum* (inquit) *singuli libri: qui quia Sibyllæ nomine inscribuntur, unus esse creduntur: suntque confusi, nec discerni ac suum cuique assignari potest, nisi Erythrææ.* &c. Vnus igitur Sibyllæ liber dumtaxat, si vna tantum fuit Sibylla, quod nos volumus. Immo plures eiusdem libri, quot scilicet fuisse Sibyllæ dicuntur: si quidem, eodem Lactantio teste, Sibyllæ nomine omnes inscripti erant, ideoque crediti vnus esse, cum essent confusi, neque horum esset diuersitas, qua discerni possent. Quod & Lactantius ipse credidisset, nisi illi, quominus verum fateretur, anticipata opinio de multitudine Sibyllarum prodita a Varrone obstitisset. Ita igitur ipsius Lactantii verbis, contra eius sententiam, verisimiliter ostendi potest, decem fuisse a Sibylla conscriptos oraculorum libros. Sed bonus earum rerum auctor Fenestella mille tantum circiter Erythrææ Sibyllæ versus ex Asia Romam allatos tradit. Quare non absurdum

fuerit putare, non pauca supposititia & notha Sibyllinis iam tum fuisse inserta.

Porro ex iis versibus, siue Pythiæ, siue Sibyllæ, alii erant reconditi neque in vulgus prolati, alii editi & mundo noti. Quæ diuisio non modo de libris fatalibus vsurpata, sed etiam aliis multis honorum auctorum. Nam & in philosophia Platonis & Aristotelis compertum habemus, quædam fuisse *δρόνηυφα* & *αίνδορσι*, solis eruditis scripta, ideoque in occulto habita. Haud aliter apud antiquos arcana quædam vaticinia Pythiæ & Sibyllæ fuisse putandum est, in templorum adytis & archiuis reposita, ad perpetuitatem. Quo in genere ponenda fortasse quæ Marcus Tullius *operta Apollinis* vocat, in primo de diuinatione, his verbis: *Eodem modo multa a vaticinantibus sepe predicta sunt: neque solum verbis, sed etiam versibus, quos olim Fauni vatesque canebant. Similiter Marcius & Publicius vates cecinisse dicuntur. Quo ex genere Apollinis operta prolata sunt.* In secundo etiam libro eiusdem tractationis eorundem mentionem facit: *Eodemque modo, nec ego Publicio, nescio cui, nec Marciis vatibus, nec Apollinis opertis credendum existimo: quorum partim ficta aperire, partim effutita temere, nunquam, ne mediocri quidem cuiquam, non modo prudenti, probata sunt.* Huiusmodi arcana oracula penes Veientes fuisse idem auctor citato primo de diuinatione libro tradit, ideoque

que in opertorum Apollinis ordine habenda; quæ non fuisse ficta neque friuola, vt ille Academicorum ritu in vtramque versans partem disputat, euentus ostendit. Ita igitur ibi scriptum est: *Quid, quod in annalibus habemus, Veienti bello, cum lacus Albanus præter morem creuisset, Veientem quendam ad nos hominem nobilem profugisse, eumque dixisse, ex fatis, que Veientes scripta haberent: Veios capi non posse, dum is lacus redundaret, & si lacus emissus lapsu & cursu suo ad mare profluxisset, perniciosum populo Romano; sin autem ita esset eductus, vt ad mare peruenire non posset, tum salutare nostris fore.* Et paulo post: *Cum autem Veientes bello fessi legatos ad Senatum misissent, tum ex his quidam dixisse dicitur: non omnia illum transfugam ausum esse Senatui dicere; in iisdem enim fatis scriptum Veientes habere, fore vt breui a Gallis Roma caperetur. Quod quidem sexennio post Veios captos factum esse videmus.*

Hæc quis ficta dicat, quæ manifestis rebus vere fuisse præuisa & prædicta euentus ostendit? Itaque vel hoc exemplo indubitato confirmari potest, quod supra dicebamus, de scientia dæmonum: neque hos ita esse ab omnium diuinis commercio & societate remotos, vt non ad eos inde crepuscula & fulgores quidam futurorum indices, moderante Numinis prouidentia, perueniant. Multa quoque apud

Græcos

Græcos auctores occurrunt, quæ ad hæc Apollinis operta merito referuntur. Vt quæ Herodotus in Terpsichore de oraculis a Pisistrati posteris Athenis in arce relictis tradit : *ἐκ τῆς ἀρχῆς δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τὰς χρησμούς, τὰς ἔκτηντο, πρῶτον μὲν οἱ Πεισιπρατίδα, ἐξελαυνόμενοι ἢ ἔλιπον ἐν τῷ ἱερῷ. id est, Cleomenes autem in manibus habebat oracula, sumpta ex arce Atheniensium, quæ prius erant penes Pisistrati posteros, ab iis autem, dum vrbe expellerentur, relictæ ibi fuerant.* παλαιὰς autem χρησμούς, *antiqua oracula* vocabant : quod epithetum quoties occurrit, de opertis Apollinis intelligendum est. Sic apud Plutarchum in Agefilao Diopithes ille, cuius supra mentio habita est, vir *χρησμολόγος, oraculorum peritus enarrator, μαγείων παλαιῶν ὑπόπλεως, plenus, suffertus veterum vaticiniorum* dicitur : quæ scilicet studiose in templorum archiuis scrutabatur, atque inde effossa in lucem suo tempore proferebat ; vt illud de regno claudicante, in altercatione Agefilai & Leotychildæ. De quo genere oraculorum insignis in primis locus eiusdem Plutarchi in Lyfandro : *ἄλλον τε λόγον ἐκ Δελφῶν ἀνλικομισαντες εἰς τὴν Σπάρτην κατέβαλον καὶ διέσωσαν ὡς ἐν γράμμασιν διπορήσεις ὑπὸ τῶν ἱερέων φυλάττωντο ; παμπάλαιοι δὲ ἴνες χρησμοί, καὶ λαβεῖν οὐκ ἔξεσι τῶν, εἰδ' ἐντυχεῖν θεμτόν, εἰ μή τις ἄρα γεγονῶς ἐξ Ἀπόλλωνος ἀφίκοιτο. id est,*

Tum

Tum alium insuper Delphis sermonem transmissum in vulgus Lacedaemone spargebant; quod scilicet vetustissima oracula arcanis libris perscripta apud sacerdotes seruantur, quæ nec ipsis fas esset promere, aut illa inspicere, sed alicui tantum, qui Apollinis stirpe editus esset, si eo se conferret. Neque obstat, quod istud oraculum, quod tunc pro vero & antiquo prolatum fuit, ab antistitibus & ariolis, qui Lylandri partibus fauebant, confictum fuisse non dubitatur. Sufficit nobis, quod vetera oracula ἐν ἀπορρήτοις γράμμασι, in reconditis libris archiuisque templorum fuisse, ex hoc loco pateat. Neque enim is sum, qui omnia eius generis vera fuisse pertendam: multa enim fuisse falsa non dubito; omnia, incredibile est: aut nullam priscis Græcis fuisse religionis curam, nullam Romanis, omnia sine dispectu sine iudicio recepisse, quæ vates & sacerdotes proponerent, fatendum. Quod de acutissimis prudentissimisque gentibus putare captum excedit naturæ humanæ. Non solum rectores ciuitatum, reges, imperatores, iis oraculis priscis fidem habebant, sed & philosophorum doctissimi, quibus imponere non fuisset facile. Quo in numero & Porphyrius, vt supra a me notatum, adeo persuasus fuit de veritate antiquorum oraculorum, vt inde capta opportunitate libros de methodo philosophandi ex oraculis non dubitauerit scribere.

Hæc

Hæc igitur sunt operta Apollinis, partim vera, partim ficta & supposititia, sed ita ut fraus non lateret: ut qua usum Heraclitum in poesi occultanda in Dianæ fanō refert Tatianus in oratione contra Græcos: Ἐγὼ ἂν ἐπαινήσαιμι κατακρύψαντα (Ἡράκλειτον) τὴν πόησιν ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ναῶ μυστηριαδῶς, ὅπως ὑπερβῶ ἢ ταύτης ἔκδοσις γένηται. id est, *Neque laudauerim Heraclitum, qui in templo Dianæ abscondit poesim suam, ut postea hæc rei mysticæ in modum proferretur in lucem.* Ex quo patet, philosophos sua scripta in templis condidisse: quod dum Heraclito exprobrat Tatianus, ceu ambitione ad id faciendum impulsio, incitiam aut malignitatem suam prodit. Ignorat enim, hunc veterum morem fuisse, ut sua scripta in templis deponerent: non eo consilio, ut posteris venerationi essent, tanquam consecrata, sed quod ea tutius in loco religioso reponi arbitrantur. Sic Galenus initio libri primi de compositione medicamentorum per genera, volumina eius argumenti Romæ ab se in pacis delubro cum aliis multis recondita fuisse dicit: quibus eius ædis incendio consumptis, coactus fuerit alia nouis vigiliis, amicis id postulantibus, substituere, cum nulla priorum apud amicos exemplaria extarent. Nec fecerit us poetas solitos, Augusti æuō, sua poemata ad perennitatem deponere in Palatini Apollinis templo, ex Horatio discimus in epistola ad Julium Florum:

Quid

*Quid mihi Celsus agit? monitus, multumque
monendus,*

Priuatæ ut querat opes, & tangere vitæ

Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo.

Eundem morem & seculo Homeri obtinuisse colligo ex Platone, qui Homeri *δοτότητα ἔπη*, hoc est, operta & recondita carmina citat in Phædro.

CAPVT XV.

*De vulgatis Sibyllæ oraculis: & de
quodam ænigmate, quod in illis
libris inuenitur.*

Supersunt alia oracula, quæ Sibyllæ nomine spassim circumferuntur, octo libris comprehensa. De his vetus inter eruditos est contentio, verane sint Sibyllæ vaticinia, an falso illi adscripta. Multi vera esse censent & amplectuntur. Quo in albo est in primis Sebastianus Castalio, qui eos libros *Σιβυλλικῶν χρησµῶν* versione & notis illustrata edidit, Xystus Betuleius, M. Antonius Antimachus: cuius præfatio ad eos libros græce scripta extat; quibus recentiores alii complures subscripserunt. Alii omnino hæc a Sibylla profecta inficiantur. Ego ut omnia, quæ iis libris continentur, notha esse non ausim contendere, sic neque omnia sine discrimine pro veris amplecti.